

Department Of History - Syllabus

T.Y.B.A. History, Semester – VI

Core Course IV – History of Medieval India (1526 CE-1707CE)

पे.न.४ - मध्यकालीन भारताचा इतिहास - मुघल कालखंडाचा इतिहास (इ.स.१५२६ - इ.स.१७०७)

उद्दीष्टे:

१. मुघल शासनाच्या उदयानंतरपासून भारताच्या इतिहासाशी विद्यार्थ्यांना ओळख करून घेणे.
२. मुघल साम्राज्याचे प्रशासन समजून घेणे.
३. मराठा उदयाचा अभ्यास करणे.

विभाग १ – मुघल शाहीचा उदय विस्तार आणि ऱ्हास

- अ) मुघल साम्राज्य स्थापनेच्या वेळची सामाजिक आर्थिक व राजकीय परिस्थिती
- ब) बाबर, हुमायून, शेरशाहसूर व अकबर
- क) जहांगीर, शहाजहान व औरंगजेब

विभाग २ – मुघलकालीन प्रशासन

- अ) केंद्रीय व प्रांतीय प्रशासन
- ब) मनसबदारी पद्धती
- क) महसूल व न्यायव्यवस्था

विभाग ३ – मराठ्यांचा उदय

- अ) शिवाजी व स्वराज्याची स्थापना
- ब) शिवाजीची प्रशासन व्यवस्था
- क) संभाजी, राजाराम आणि ताराबाई

विभाग ४ – मुघलकालीन सामाजिक, आर्थिक व धार्मिक परिस्थिती

- अ) सामाजिक व आर्थिक जीवन
- ब) दिन-इ-इलाही
- क) कला व स्थापत्य

मराठी संदर्भ ग्रंथ:

- १) मध्ययुगीन भारत (1000-1707), जितेंद्र भामरे, सेठ प्रकाशन, मुंबई
- २) मध्ययुगीन भारत (1000-1707) - आचार्य धनंजय, श्री साईनाथ प्रकाशन, नागपूर, 2008
- ३) असे होते मुघल, महाराष्ट्र राज्य साहित्य सांस्कृतिक मंडळ मुंबई, 1992
- ४) मध्ययुगीन भारत -1000 -1707, अनिल कठारे, प्रशांत प्रकाशन, जळगाव, 2013
- ५) मध्यकालीन भारत (1526-1707), एस. जी. कोलकर, मंगेश प्रकाश, नागपूर, 1992

- ६) मध्ययुगीन महाराष्ट्र - सामाजिक आणि सांस्कृतिक जीवन (1300-1650), एम.एस.मते, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि सांस्कृतिक मंडळ, मुंबई, 2002
- ७) दिल्ली व शहाजहांचा इतिहास (कुंडे बी.जी. भाषांतरित), 1989
- ८) मराठी रियासत, जी. एस.सरदेसाई, लोकप्रिय प्रकाशन, मुंबई, 2012
- ९) मुसलमानी रियासत, जी. एस.सरदेसाई, भाग 1 आणि 2, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई 1993
- १०) मुघल साम्राज्याचा न्हास - भाग 3, जदुनाथसरकार - महाराष्ट्र राज्य संस्कृत मंडळ, मुंबई, 1982

Core Course V - History of Cotemporary India (1947 CE- 2000 CE)

पे.न. ५ - समकालीन भारताचा इतिहास (इ.स.१९४७ - इ.स.२०००)

विभाग १ - नेहरू युग (१९४७-१९६४)

- अ) भारतीय संविधानाचे स्वरूप
ब) भारतीय राज्याचे एकत्रीकरण व पुनर्रचना
क) सामाजिक व आर्थिक सुधारणा आणि परराष्ट्रीय धोरण

विभाग २ - राजकीय, सामाजिक आणि आर्थिक प्रगती (इ.स.१९६४-इ.स.१९८४)

- अ) नेहरूयुगानंतरची राजकीय प्रगती व हरितक्रांती
ब) विशेष हक्क, पदव्या पेंशन रद्द, बँकांचे राष्ट्रीयीकरण व आणीबाणी
क) जनता सरकार, काँग्रेसचा सत्तेमध्ये पुनरप्रवेश

विभाग ३ - राजकीय, साम,आजीक आणि आर्थिक प्रगती(इ.स.१९८४-इ.स.२०००)

- अ) राजकीय प्रगती
ब) शेजारील राष्ट्रांशी संबंध
क) उदारमतवाद, खाजगीकरण व जागतिकीकरण

विभाग ४ - मुख्य प्रवाहांचा उदय

- अ) जमातवाद व फुटीरतावादी चळवळी
ब) स्त्रियांच्या अधिकाराचा विकास व आरक्षण नीती
क) विज्ञान, तंत्रज्ञान आणि शिक्षण

Elecative Course VI A - Introduction to Museology and Archival Science

पे.न. ६ - वस्तुसंग्रहालय आणि अभिलेखशास्र

उद्दीष्टे:

१. वारसा संरक्षणात संग्रहालयांच्या भूमिकेबद्दल विद्यार्थ्यांना माहिती कळविणे.
२. इतिहास अभ्यास मध्ये संग्रहीत विज्ञान महत्त्व समजून घेणे.

३. विद्यार्थ्यांना भारतात विविध संग्रहालये आणि अभिलेखागारांमध्ये करिअर करण्याचे प्रोत्साहन देणे आणि परदेशातील महत्व समजून सांगणे.

विभाग १ – वस्तुसंग्रहालयशास्त्र

- अ) व्याख्या आणि भारतातील वस्तुसंग्रहालय चळवळी
- ब) अभिरक्षकाची भूमिका
- क) वस्तुसंग्रहालयाचे प्रकार

विभाग २ – वस्तुसंग्रहालय

- अ) वस्तुसंग्रहालयातील वस्तुसंग्रहाच्या पध्दती आणि संवर्धन
- ब) वस्तु जतनाचे तंत्र व प्रदर्शनाचे प्रकार
- क) वस्तुसंग्रहालयाच्या बदलत्या भूमिका – वस्तुसंग्रहालयाचे अंतर्गत व बाह्यांतर्गत उपक्रम

विभाग ३ – अभिलेखशास्त्र

- अ) अभिलेखाचा अर्थ, व्याप्ती, उद्देश आणि वर्गीकरण
- ब) अभिलेखांचे महत्व व इतिहासाची साधने म्हणून अभिलेखाचे मूल्य
- क) अभिलेखांचे वर्गीकरण

विभाग ४ – अभिलेखांचे व्यवस्थापन

- अ) अभिलेखांची नोंद व मूल्यमापन
- ब) अभिलेखांचे जतन व संवर्धन
- क) अंकीय (डिजिटल) साधने

मराठी संदर्भग्रंथ:

- १) संशोधन पद्धती शास्त्राची मिल तत्वे, प्रा.प्राची
- २) म्यूझियम आणि सांस्कृतिक वारसा, बॅनर्जी, एन आर, प्रगम कला प्रकाशन, दिल्ली, 1990
- ३) भारतातील अभिलेखागार, इतिहास आणि मालमत्ता, घोस सॅलियन, परमा के. एल. मुखोपाध्याय, 1963
- ४) संग्रहालये आणि भारतातील स्मारक आणि पुरातन वास्तुंचे संरक्षण, सरकार, एच, संदीप प्रकाशन, नवी दिल्ली, 1981
- ५) इतिहासातील संशोधन, प्रा. चिटणीस
- ६) वस्तुसंग्रहालयशास्त्र व पुरातत्व विद्या, भास्करराव थोरात
- ७) अभिलेखागार, संजीव देसाई
- ८) अभिलेखांचे व्यवस्थापन, संजीव देसाई, धनंजय आचार्य
- ९) पुरातत्वशास्त्र, वस्तुसंग्रहालयशास्त्र आणि ग्रंथालयशास्त्र, प्रा.समेळ. प्रा.रानडे, प्रा.नाबर
- १०) पुराभिलेख विद्या, शोभना गोखले
- ११) भारतीय लेखविद्या, दिनेशचंद्र सरकार

- १२) पुरतत्व विद्या, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, देव एस बी, मुंबई 2008 (दुसरी आवृत्ती)
- १३) पुरतत्व विद्या, ढवळीकर एम के, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि सामाजिक मंडळ, मुंबई, 1980
- १४) पुराभिलेख विद्या, गोखले शोभना, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, 1975
- १५) महाराष्ट्रातील पुरातत्व, संकलीया एच. डी. आणि मते एम. एस., सांस्कृतिक मंडळ, मुंबई, 1976
- १६) इतिहास विभागाचे : पुरातत्वशास्त्र, वस्तुसंग्रहालय शास्त्र, पर्यटन

Core Course VII - History of the Marathas (1707 CE - 1818 CE)

पे. न. ७ - मराठ्यांचा इतिहास- पेशवा कालखंड (इ.स.१७०७ - इ.स.१८१८)

उद्दीष्टे:

१. मराठा समाजाच्या विस्तारास कारणीभूत ठरणा-या प्रक्रिया समजण्यासाठी विद्यार्थ्यांना सक्षम करणे.
२. १८ व्या शतकातील राष्ट्रीय राजकारणात मराठ्यांच्या योगदानाची प्रशंसा करणे.
३. १८ व्या शतकात महाराष्ट्रातील समाज व संस्कृतीची समज विकसित करणे.

विभाग १ – मराठी सत्तेचा विस्तार

- अ) पेशव्यांचा उदय व बालाजी विश्वनाथ
- ब) पहिला पेशवा बाजीराव
- क) मराठा राज्यसंघ

विभाग २ – मराठा सत्तेचे धृडीकरण/एकत्रीकरण

- अ) पेशवा बालाजी बाजीराव / नानासाहेब
- ब) तिसरे पानिपत युद्ध कारणे व परिणाम
- क) मराठ्यांचा विजय आणि तिसऱ्या पानिपत युद्धाचे महत्व

विभाग ३ – पानिपतानंतर मराठीसत्तेचे पुनरुज्जीवन व ऱ्हास

- अ) पेशवा माधवराव पहिला
- ब) बारभाई समिती
- क) मराठा सत्तेच्या ऱ्हासाची कारणे

विभाग ४ – प्रशासकीय आणि सामाजिक – सांस्कृतिक प्रगती

- अ) पेशवेकालीन प्रशासन – नागरी, महसूल व लष्करी
- ब) पेशवेकालीन समाज व्यवस्था – धर्म, जात व स्त्रियांची स्थिती
- क) सांस्कृतिक प्रगती / विकास – वाङ्मय, कला व स्थापत्य

मराठी संदर्भग्रंथ:

- १) मराठ्यांचा इतिहास, जितेंद्र भामरे
- २) मराठ्यांचा इतिहास, प्रा. बारगळ, प्रा. ढवळे, प्रा. राजदरेकर

- ३) पेशवे घराण्याचा इतिहास, प्रमोद ओक
- ४) पुण्याचे पेशवे, अ.रा.कुलकर्णी
- ५) पेशवे कालीन महाराष्ट्र, वा. कृ. भावे
- ६) शिवराज्य शिवकाल, भावेवासुदेव कृष्ण, पुणे, 1953.
- ७) शिवकालीन व पेशवेकालिन स्त्री जीवन, देशमुखएस, टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे, 1973
- ८) मराठेकालिन संस्था वा विचार, गायकवाड, बी.डि., सरदेसाई बी. एन, थोरात डी बी आणि हनमान व्ही. एन., फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, 1987.
- ९) मराठ्यांचा इतिहास, कोलारकर एस.जी.,
- १०) मराठ्यांचा इतिहास, कुलकर्णी ए.आर.
- ११) मराठ्यांच्या इतिहास, मर्डिकर मदन,
- १२) मराठी सत्तेचा उदय, पवार जयसिंग राव, जमुनादास प्रकाशन- मुंबई). पुराणिक पीएस- शेर शिवछत्रपती छाया प्रकाश, तळेगाव दाभाडे, जुलै 2016.
- १३) मराठी सत्तेचा उत्कर्ष, रानडे एम.जी.,
- १४) मराठीचा सामाजिक आर्थिक व सांस्कृतिक इतिहास, सरदेसाई बी.एन.,
- १५) मराठ्यांच्या प्रशासकीय, सामाजिक व इतिहास, बी.एस.जाधव

Core Course VIII - History of Asia (1945 CE -2000 CE)

पे. न. ८ - आशियाचा इतिहास (इ.स.१९४५ – इ.स.२०००)

उद्दीष्टे:

१. दुसऱ्या महायुद्धानंतर आशियात झालेले मोठे बदल विद्यार्थ्यांना ओळखायला शिकविणे.
२. आशियाई राष्ट्रांनी कशा प्रकारे प्रतिकार केला आणि पश्चिमेकडील राजवटीवर नियंत्रण कसे ठेवले हे समजून घेण्यासाठी मदत करणे.
३. आशियात उदयास आलेल्या काही प्रवृत्तींचे आकलन करणे.

विभाग १ – चीनचे स्थित्यंतर

- अ) माओ झेडोंग च्या नेतृत्वाखाली चीनी लोकतंत्राचे अंतर्गत धोरण
- ब) डेंग झियोपिंगने केलेला चीन मधील आर्थिक विकास
- क) चीनचे रशियाशी असणारे परराष्ट्र संबंध

विभाग २ – जपानची पुनर्बांधणी

- अ) अमेरिका व्याप्त जपान
- ब) जपानमधील आर्थिक चमत्कार
- क) जपानचे अमेरिकेशी असलेले परराष्ट्रीय संबंध

विभाग ३ – आग्नेय (दक्षिण पूर्व) आशिया

- अ) शीतयुद्ध आणि व्हिएतनाम
- ब) इंडोनेशिया येथील मार्गनिर्धारित लोकशाही
- क) दक्षिण आशियायी राष्ट्र संघटना व आग्नेय आशियाई संघटना

विभाग ४ – पश्चिम आशियातील संघर्ष

- अ) अरब इस्राइल संघर्ष (१९४८-२०००)
- ब) इराणमधील १९८९ ची ची क्रांती
- क) तेलाचे राजकारण आणि ओपेक

मराठी संदर्भग्रंथ :

- १) आधुनिक चीन व जपान, प्रभाकर देव
- २) आधुनिक चीनचा इतिहास (१८४० – १९५०), प्रभाकर देव
- ३) आग्नेय आशियाचा इतिहास, एम. पी. देवपुजारी
- ४) जपानचा इतिहास (१८७९ – १९७०), प्रभाकर देव
- ५) समकालीन आधुनिक जग (१९४५ - २०००), य. ना. कदम
- ६) आधुनिक जपानचा इतिहास, एम. एन. माळी
- ७) आधुनिक चीन व जपानचा इतिहास, तानाजी कदम
- ८) चीन व जपानचा इतिहास, के. आर. रोडे
- ९) आधुनिक जपानचा इतिहास (१७८९ – १९६२), सुहास राजदरेकर
- १०) माओचा चीन, आर.डी. रानडे
- ११) आग्नेय आशिया, एम. एन. उदगावकर
- १२) आधुनिक जग भाग – ३, सुमन वैध, शांता कोठेकर
- १३) चीन व जपान, गुजर यादव
- १४) विसाव्या शतकातील जग (१९०० ते २००५), आचार्य धनंजय, श्री साईनाथ प्रकाशन, नागपूर,
- १५) समकालीन जागतिक राजकारण, शैलेश देवालंकर
- १६) आधुनिक जगाचा इतिहास, (१९२०-१९७५), आर. डी. गायकवाड, य.ना.कदम, डी.डी.थोरात
- १७) आधुनिक जग १९०१ - २०००, य.ना.कदम
- १८) द्वितीय महायुधानंतर जगाचा इतिहास, य.ना.कदम
- १९) आधुनिक जग (१८७१-१९६५), एस.जि.कोलारकर
- २०) आंतरराष्ट्रीय संबंध, व्ही. बी. पाटील
- २१) आंतरराष्ट्रीय संबंध, अरुणा पेंडसे
- २२) आंतरराष्ट्रीय राजकारण, बी.डी. तोडकर
- २३) आधुनिक जग (१९४५ – २०००), सुमन वैद्य, शांता कोठेकर

२४) जगाच्या इतिहासातील महत्त्वाचे टप्पे, डॉ. संदेश वाघ, डॉ. अंबादास मंजुलकर, प्रा. अजित कुमार जाधव

Core Course IX A—: Research Methodology and Sources of History

पे. न. ९ - संशोधन पद्धती आणि इतिहास स्रोत/साधने

उद्दीष्टे:

१. इतिहासातील संशोधनाच्या पद्धतीबद्दल विद्यार्थ्यांना शिकविणे, त्यांना प्रोत्साहन देणे.
२. ऐतिहासिक संशोधन पद्धती विषयी माहिती देणे.
३. इतिहासाचे विविध प्रकारचे स्रोत आणि त्याचे स्पष्टीकरण समजून घेणे.
४. इतिहासाच्या लिखाणात नवीन रूढी आणि दृष्टिकोन असलेल्या विद्यार्थ्यांना ओळखायला शिकविणे.

विभाग १ – ऐतिहासिक संशोधन: पद्धती आणि सादरीकरण

- अ) ऐतिहासिक संशोधनातील पायऱ्या
- ब) गंभीर चौकशी पद्धती
- क) ऐतिहासिक संशोधनाचे सादरीकरण

विभाग २ - इतिहासातील नवे प्रवाह

- अ) स्थानिक इतिहास
 - ब) मौखिक इतिहास
- अंकीय साधने आणि ई – साधने / स्रोत

विभाग ३ – इतिहासातील दृष्टिकोन

- अ) सबलार्न (वंचितांचा) विचारप्रवाह
- ब) स्त्रीवादी (फेमिनास्ट) विचारप्रवाह
- क) उत्तर आधुनिक (पोस्ट-मॉडर्न) विचारप्रवाह

विभाग ४ – भारतीय इतिहास लेखनशास्त्र

- अ) साम्राज्यवादी विचारप्रवाह
- ब) राष्ट्रवादी विचारप्रवाह
- क) मार्क्सवादी विचारप्रवाह

मराठी संदर्भग्रंथ:

- १) सामाजिक संशोधन, पद्धती शास्त्र व तंत्र, आगावलवे दीप, साईनाथ प्रकाशन, नागपूर.
- २) इंटरनेट एक कल्पवृक्ष, आपटे मोहन, राजहंस प्रकाशन, पुणे, 1997
- ३) साधन चिकिस्का, बेंद्रे वी. सी.
- ४) पुराभिलेख विभाग, भास्कर धाटावकर, महाराष्ट्र शासना, मुंबई.

- ५) सामाजिक संशोधन पद्धत, बोधनदार सुधीर, डॉ. ओलानी,
- ६) इतिहास एक शास्त्र, देव प्रभाकर, कल्पना प्रकाशन नांदेड, 1997.
- ७) अभिलेख व्यवस्थापकाची मार्गदर्शिका, संजीव देसाई,
- ८) इतिहास लेखन शास्त्र, गफूर शेख, प्रीतम प्रकाशन, मुंबई.
- ९) इतिहास लेखन पद्धत व ऐतिहासिक स्मारके यांचा अभ्यास, गायकवाड आर. डी, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
- १०) इतिहास लेखन शास्त्र, गायकवाड आर. डी., इतिहास लेखन कवी, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
- ११) साधना संकल्पना कोष, प्रभा गावकर, मा. रा सा व एस. मंडल, मुंबई
- १२) इतिहास, लेखन, इतिहास, इतिहासकार, एस.एस.गाठाल, कैलास प्रकाशन औरंगाबाद
- १३) दफ्तरखाना वर्णन व तंत्रे, खोबरेकर वि. जी, महाराष्ट्र साहित्य आणि संस्कृती
- १४) इतिहास तंत्र आणि तत्व विज्ञान, शांत कोठेकर, श्री साईनाथ प्रकाशन, नागपूर, 2007. मंडल, मुंबई
- १५) सामाजिक संशोधन पद्धती, गुरुनाथ नाद्गोंडेफाडके प्रकाशन, सोलापूर.
- १६) संशोधन पद्धती, पाटील बी. व्ही., मंगेश प्रकाश, नागपूर.
- १७) इतिहास लेखशास्त्र, राजदरेकर सुहास, विद्या प्रकाशन, नागपूर
- १८) दत्तक गावंच इतिहास, राऊत गणेश, खंड 1, 2, 3, पुणे विद्यापिठ, पुणे, 1999.
- १९) मराठ्यांचा इतिहास, सरदेसाई बी एन, - नवा द्रष्टिकी, फडके
- २०) इतिहास लेखन पद्धती, सरदेसाई बी एन, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, 2005.
- २१) ऐतिहासिक कागद पत्रे व स्थळे, सावंत बी. टी., साळुंखे डीमेहता पब्लिशिंग हाऊस,
- २२) इतिहास लेखनातील नवे प्रवाह, वांबूकर जास्वंदी, दामोड प्रकाशन, पुणे, 2014.